

REPENSAR EUROPA (1): EL diagnòstic

written by Joan Fonollosa | 7 de juny de 2019

Les eleccions al Parlament europeu del diumenge 26 de maig ens han deixat als catalans un agradable sabor de boca, amb els excel·lents resultats obtinguts tant per la llista encapçalada pel president Puigdemont com per l'encapçalada pel vicepresident Junqueras, en aquest cas en col·laboració amb altres forces d'Euskadi i Galícia.

Però això no impedeix que els resultats generals a Europa hagin estat més aviat preocupants per al projecte europeu. El creixement de l'extrema dreta –que ha guanyat a França i Itàlia– i de les forces euròfobes no presagia res de bo per al projecte europeu en el seu conjunt, i de retruc en part també el nostre cas: malgrat les victòries judicials obtingudes per la causa catalana –i les que vindran– el projecte europeu i el de la Unió Europea en particular està en situació de perill. El trist episodi dels funcionaris del Parlament Europeu negant l'accés i l'acreditació als parlamentaris Puigdemont i Comín és gairebé un apèndix grotesc d'aquest mal que pateix Europa. Per això crec que cal una reflexió profunda sobre el tema i per contribuir-hi des del meu modest punt de vista és que he escrit aquesta sèrie de sis articles.

El dia 2 d'octubre del 2017 els catalans vam tenir una gran i molt desagradable sorpresa: la Comissió Europea, per boca d'un dels seus representants, es desentenia dels fets del dia abans qualificant-los d'"afer intern" espanyol. Europa ens havia fallat: no només no ens defensava com a ciutadans europeus, sinó que, llegit des de Madrid i amb la mentalitat espanyola que tan bé coneixem (i que Europa semblava ignorar fins no fa gaire), allò equivalia a un permís per usar la recepta tradicional al *problema catalán* que ja va expressar Espartero a mitjans del XIX i va avalar Azaña: bombardejar Barcelona

cada cinquanta anys. A partir d'aquí, un ús desfermat de la violència era una amenaça completament creïble i segurament aquest devia ser un factor determinant perquè el president Puigdemont suspengués la República immediatament de proclamada. Com a resultat d'aquests fets, les simpaties per la UE –i de retruc per la idea d'Europa en general– han caigut en picat a Catalunya. On és aquella Europa democràtica, defensora de la pau i adalid dels drets humans? Per fortuna, els sistemes judicials s'estan comportant amb una exquisidesa notable, que contrasta fortament amb la barroeria del sistema espanyol i això ha mitigat una mica la caiguda, però el cert és que la gent de nord enllà ja no ens sembla tan neta i noble, culta, lliure, desvetllada i feliç com volia el poeta i ens semblava no fa tants anys.

És evident que Europa té un problema, i gros. A risc de ser políticament incorrecte a vegades, intentaré exposar en aquesta sèrie d'articles el meu punt de vista i analitzar-ne diferents aspectes, amb la intenció de contribuir al debat i, per tant, a la seva solució: ja se sap que la primera condició per resoldre un problema és reconèixer que existeix. No proposaré solucions concretes –ni en tinc, ni crec que sigui el meu paper– però sí que exposaré els elements del problema tal com els veig, la qual cosa em permet suggerir vies de solució.

El primer de tot que em cal advertir és que el fet de criticar les institucions europees actuals –que ho faré i força– no autoritza a qualificar-me d'antieuropeu o el que és el mateix –meravelles del políticament correcte! –d'euroescèptic. Sóc escèptic amb aquesta Europa, en el sentit literal de la paraula, precisament perquè sóc profundament i sincerament europeista, i precisament perquè en sóc, la critico amb l'ànim de corregir-ne els errors.

La idea original d'una Europa unida, pròspera i en pau continua essent tan vàlida avui com ho era el 1945. La pau, la democràcia i els drets humans eren, són i han de continuar

sent els objectius bàsics i irrenunciables. Aquest i no altre és l'objectiu; la qüestió és com es fa això.

A parer meu, els mals venen en bona part de la potència mateixa de la idea. És un concepte tan potent, tan engrescador, que s'ha volgut córrer massa i les presses han portat a fer coses malament. El resultat és un edifici amb unes bases molt sòlides i uns primers pisos ben construïts, però a partir d'un cert moment es comencen a cometre errors, i el resultat és un monstre burocratitzat, ineficaç i molt allunyat del que es pretenia: unes institucions amb una legitimitat democràtica sota mínims, supeditades als Estats membres i capaces de rentar-se'n les mans del fet que la policia d'un estat membre atonyini uns ciutadans europeus, el crim dels quals era que pretenien votar. I avui, any i mig després dels fets veiem que aquest "crim" ha comportat la dissolució d'un Parlament democràticament escollit i l'empresonament i judici de centenars de persones pels mateixos fets. Es pot imaginar una perversió més gran dels principis fonamentals? La primera conclusió, doncs, és clara: cal enderrocar el que s'ha fet malament fins a trobar obra sòlida i tornar a començar a partir d'aquí.

La qüestió, és clar, és saber quina obra és sòlida i quina no, i com es fa això tenint en compte que mentre durin les obres s'hi ha de poder continuar vivint. Això vol dir que el problema no té una solució senzilla, però comptem amb un gran avantatge: el pragmatisme. El fet que el text dels tractats no hagi estat mai un obstacle per prendre les decisions que calia prendre en cada moment és un gran avantatge. Aquest extrem pragmatisme es pot qualificar de cinisme, però no hi ha dubte que ha permès fer moltes de les coses bones (també algunes de les dolentes) que ens han portat a la situació actual. És un actiu que cal preservar, lluny de solucions màgiques i de tota mena de fonamentalismes.

Un segon actiu és que, malgrat tot, el principi democràtic està molt fortament arrelat en l'esperit dels ciutadans

europaus, i la constatació empírica, que res no sembla poder contradir, que no hi pot haver mai una guerra entre dos països democràtics fa que el procés hagi de ser necessàriament pacífic i democràtic. I això fa que les inèrcies i resistències del sistema poden ser vençudes. Si una majoria suficient del poble ho veu clar, els contraris s'hi hauran d'adaptar de grat o per força, si no volen ser arrossegats a la inoperància política.

És clar que aquest procés pot ser lent, molt lent, massa per als paràmetres de la vida humana, i aquesta pot haver estat una de les causes dels errors comesos: hem de ser conscients que estem dins d'un procés històric de gran abast, que pot durar segles i per tant els nostres *tempos* particulars són irrellevants. Al capdavall, la construcció d'Europa intenta posar fi a una història de quinze segles de guerres, però les primeres institucions europees es van fundar fa "només" encara no setanta anys.

Paciència, pragmatisme, idees clares i visió a llarg termini són, doncs, les armes d'aquest combat. En els articles següents intentaré fer la meua contribució als dos darrers ítems de la llista.